

Володимир Семенович Кивлюк (кандидат економічних наук, доцент)

Юрій Олександрович Ганненко (доктор філософії)

Світлана Олександрівна Ганненко (кандидат технічних наук)

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ) ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

У статті на основі аналізу забезпечення військ (сил) Збройних Сил України під час широкомасштабної збройної агресії російської федерації визначені основні проблемні питання забезпечення матеріальними засобами військ (сил) Збройних Сил України та пропонуються шляхи їх вирішення.

Останнім часом багато уваги приділяється питанням забезпечення військ (сил) матеріальними засобами. Так, під час бойових дій в Україні військовослужбовці при незадовільному забезпеченні не спроможні виконувати бойові завдання за призначенням та несуть великі втрати в особовому складі та військовій техніці.

Існуючий стан системи забезпечення військ (сил) Збройних Сил України військовим майном та послугами потребує удосконалення та приведення у відповідність до сучасних вимог під час російської широкомасштабної збройної агресії проти України.

Розумний підхід до сутності логістики в системах забезпечення та визначення її ролі в управлінні матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками дозволить визначити найбільш впливових учасників логістичних ланцюгів та забезпечити прийняття раціональних рішень у процесі формування кількісних і якісних їх параметрів.

Наприкінці сформульовані напрямки подальших досліджень щодо удосконалення системи забезпечення військ (сил) Збройних Сил України.

Ключові слова: *військове майно, логістика, логістична система, система забезпечення, матеріальні засоби, перевезення, послуги.*

Вступ

В умовах збройної агресії російської федерації з 2014 року та з переходом її на широкомасштабне вторгнення з території Білорусі, окупованих Донецької, Луганської областей та автономної республіки Крим з 24 лютого 2022 року особлива увага приділяється забезпеченню військ (сил) матеріальними засобами, тобто озброєнню, військовій техніці, боєприпасам, паливо-мастильним матеріалам, продовольству, речовому та інженерному майну та їх перевезенню.

Досвід антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей показав, що на її початку матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України мало неналежний рівень забезпечення у зв'язку з постійним реформуванням, недофінансуванням та скороченням підрозділів забезпечення військ (сил). Але в подальшому проблемні питання були враховані, система матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України перейшла на систему логістики з врахуванням досвіду збройних сил країн-членів НАТО.

Очікуваним результатом реформи забезпечення

Збройних Сил України є створення сучасної удосконаленої логістичної системи, яка відіграє позитивну роль в забезпеченні сил оборони під час широкомасштабного вторгнення російських військ на територію України.

Постановка проблеми. Матеріально-технічне забезпечення в Збройних Силах України та російської федерації до 2014 року було однотипним та принципово не відрізнялось внаслідок спадкування забезпечення військ (сил) Радянського Союзу. Однією з причин зниження темпу вторгнення російської армії є незадовільне забезпечення російських військ матеріальними засобами та низький рівень матеріально-технічного забезпечення. Дуже часто російська військова техніка зупинялась у зв'язку з нестачею палива і боєприпасів, особовий склад залишався без продовольства та обігріву, внаслідок чого військовослужбовці були деморалізовані та не могли виконувати поставлені бойові завдання під постійним вогневим ударом, завдяки професійної майстерності українських військ. Російська форма одягу зроблена незручною та має багато недоліків, внаслідок чого мають місце випадки, коли

російські військовослужбовці використовували більш комфортну форму одягу Збройних Сил України, особливо взуття.

В цілому забезпечення військ (сил) Збройних Сил України є своєчасним і повним, але існують проблемні питання, які потребують вирішення.

Продовольче та речове забезпечення Сил територіальної оборони Збройних Сил України на початку широкомасштабної збройної агресії російських військ мало багато проблемних питань у зв'язку із їх недавнім створенням і подальшим набуттям спроможностей.

Вирішення питань забезпечення боєздатності сил оборони потребує величезних коштів, особливо під час ведення війни, коли відбувається руйнування економіки, потреби матеріальних ресурсів на оборону перевищують можливості виробництва, постає питання ефективного їх витрачання, що не завжди відбувається в процесі забезпечення військ (сил) майном. Існують факти нераціональних витрат, як безпосередньо у військах, так і в оборонній сфері в цілому. Одна з головних причин цього:

відсутність дієвого механізму державного управління і координації єдиною логістичною системою на відповідних рівнях виробництва і забезпечення матеріальними ресурсами сил оборони та соціальних потреб населення;

невизначеність пріоритетних напрямків розвитку оборонної промисловості;

функціонування на низькому рівні системи військово-технічного співробітництва з іноземними державами, що не в повній мірі забезпечує отримання новітніх технологій для розширення можливостей національної оборонної промисловості;

відсутність партнерів вітчизняної оборонної промисловості серед приватних та іноземних структур;

потребує удосконалення взаємодії з волонтерськими організаціями і приватними підприємствами та здійснення моніторингу потреб безпосередньо у зоні бойових дій (потенційних бойових зіткнень).

існує необхідність удосконалення в Україні системи парламентського та громадського контролю за сферою безпеки і оборони держави.

Виходячи з нагальних проблем існує необхідність охарактеризувати специфіку військово-господарської діяльності Збройних Сил України на сучасному етапі їх існування, а також дослідити стан та особливості її правового регулювання; висвітлити правову природу та уточнити поняття системи забезпечення військ (сил), що здійснюється військовими частинами ЗС України; чітко визначити господарсько-правовий статус військових частин, а також особливості правового режиму майна, закріпленого за військовими частинами, як суб'єктами господарювання; розкрити зміст та основні елементи забезпечення матеріальними засобами та

послугами сил оборони України, пов'язаної із отриманням додаткових джерел фінансування потреб оборони, а також виявити тенденції її подальшого розвитку; надати правову характеристику видам забезпечення матеріальними засобами, що дозволяються військовим частинам ЗС України та запропонувати основні критерії їх класифікації; проаналізувати особливості обліку та використання коштів; розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення національного законодавства в дослідженій сфері діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки з'явилося дуже багато матеріалів [1–7] щодо удосконалення системи забезпечення військ (сил) та запровадження логістики в Збройних Силах України.

У наукових статтях [8–10] автори запропонували удосконалення системи забезпечення військ (сил) Збройних Сил України із створення єдиної ефективної системи логістики Збройних Сил України, як системи управління матеріальними, інформаційними і людськими потоками на основі їх оптимізації.

Метою статті є визначення нагальних проблемних питань системи забезпечення військ (сил) Збройних Сил України під час широкомасштабної війни та запропонувати шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Логістика Збройних Сил України показала себе на певному рівні під час російської збройної агресії проти України, особливо її функція перевезення та транспортування.

З метою своєчасного виконання військових перевезень під час застосування Збройних Сил України в ході проведення відсічі широкомасштабного вторгнення збройних сил російської федерації на територію України, Центральним управлінням військових сполучень Командування Сил логістики Збройних Сил України організовано взаємодію з керівництвом “Укрзалізниці” та виконано комплекс організаційних та технічних заходів щодо:

всєбічної підготовки залізничних станцій на залізницях України для навантаження і розвантаження військ (сил) та матеріально-технічних засобів;

планування військових перевезень;

організації навантаження ешелонів з військами і військових транспортів з озброєнням та військовою технікою, матеріально-технічними засобами;

управління військовими перевезеннями, встановлення диспетчерського контролю за навантаженням, просуванням та вивантаженням військових ешелонів та транспортів.

Наявний парк пасажирських та вантажних вагонів “Укрзалізниці” забезпечив виконання спланованих обсягів військових перевезень, з

урахуванням проведення регульованих заходів залізничного рухомого складу. Військові ешелони та транспорти своєчасно і повністю забезпечувались порожнім рухомим складом, прибуття їх до місць призначення здійснювалось у визначені директивами Генерального штабу Збройних Сил України терміни. Перевезення військових ешелонів та транспортів здійснювалось в пріоритетному порядку.

Спільно з “Укрзалізницею” вживаються заходи щодо прискореного просування військових ешелонів і транспортів.

Навантаження (розвантаження) військових ешелонів здійснювалось зі стаціонарних навантажувальних та розвантажувальних місць (рамп) станцій, в окремих випадках на станціях вивантаження використовувались тимчасові вантажно-розвантажувальні пристрої (збірно-розбірні металеві апарелі). У деяких випадках у 2014 році під час блокування місцевим населенням військових ешелонів, які висувались для прикриття державного кордону на територію Донецької та Луганської областей, їх розвантаження здійснювалось на найближчих до району завдань непідготовлених станціях, за допомогою спеціальних вагонів-платформ відновних поїздів.

Кріплення озброєння та військової техніки під час навантаження військових ешелонів здійснювалось особовим складом військових частин. Військові частини, що перевозились у складі військових ешелонів, під час слідування забезпечувались продовольством (сухим пайком), питною водою на весь шлях прямування до кінцевого пункту призначення, виходячи з норм пересування ешелонів за добу.

У цілому, завдяки прискореному просуванню на маршрутах перевезень, чіткої та злагодженої взаємодії органів військових сполучень та транспорту на всіх рівнях управління, виконання спланованих перевезень військових ешелонів, транспортів та особового складу було здійснено у встановлені Генеральним штабом Збройних Сил України терміни.

Разом з тим, під час організації військових перевезень мали місце проблемні питання, які впливали на стан виконання завдань в своєчасній доставці вантажів до місць їх призначення:

недосконалість організації взаємодії в роботі військового управління і місцевих органів самоурядування, органів територіальної оборони з планування і організації транспортного забезпечення сил оборони;

недостатність транспортних засобів сектору економіки в задоволення потреб сил оборони в одночасному просуванні військових ешелонів і транспортів;

потребує удосконалення рівень організації захисту, оборони, охорони і маскуванню військових ешелонів, автомобільних колон та засобів перевезень військового майна;

існує потреба створення сучасної організаційної структури підрозділів Державної спеціальної служби транспорту України щодо забезпечення ефективної роботи з експлуатації та відновлення військово-транспортної інфраструктури;

потребує удосконалення координація організації управління застосуванням міжвідомчих транспортних засобів;

виникає нагальна потреба в організації створення логістичної системи функціонування волонтерської допомоги для сил оборони;

не своєчасна доставка вантажів поставлених із країн-партнерів, особливо із США в межах України;

гостро стоїть питання щодо невідкладності науково-обґрунтованої розробки концептуальних основ створення сучасної ефективної моделі транспортної системи та її застосування під час бойових дій.

Причинами існуючих основних проблем, перш за все є:

відсутній державний системний підхід до оновлення інфраструктури та рухомого складу за видами транспорту в єдиному транспортному комплексі, що негативно впливає на готовність транспорту під час його використання в оборонних цілях;

законодавча і нормативна база, правове регулювання і державне управління не відображає сучасних реалій і не забезпечує перспектив розвитку транспортного сектору економіки в галузі оборони;

незавершеність процесів реформування (розмежування функцій регулювання, управління та операційної діяльності між державними органами виконавчої влади та підприємствами транспортного сектору, а також функцій управління транспортною інфраструктурою і транспортного обслуговування оборони України);

відсутність системи ключових показників ефективності програм, механізмів прозорого відбору, визначення пріоритетів фінансування транспортних проектів та програм, їх виконавців та підрядників, а також проектів та управління ними, у тому числі державного управління в інтересах сил оборони;

недооцінка важливості професійної компетентності операційного персоналу і менеджменту всіх рівнів в галузі логістики, як органами виконавчої влади, так і підприємствами транспортного забезпечення і сил оборони;

не розвинена транспортна логістика.

З урахуванням досвіду ведення бойових дій, коли приходиться руйнувати дороги, ліквідувати переправи (мости), створюючи перешкоди для просування противника, з урахуванням цих заходів, існує потреба удосконалення системи транспортного забезпечення військ (сил) і має здійснюватися:

розвиток та будівництво залізничних і

автомобільних доріг, водних і повітряних шляхів сполучень має враховувати існуючий досвід;

прокладка трубопроводів на оперативнотрагетичних, оперативних напрямках;

оснащення транспорту більш удосконаленою технікою та підготовка до виконання військових перевезень;

будівництво об'їздів великих вузлів доріг, дублюючих мостових переходів і підготовка тимчасових перевантажувальних районів;

обладнання навантажувальних і вивантажувальних районів для військ;

визначення мінімально необхідної кількості органів управління для забезпечення перевезень в початковий період війни;

перегляд існуючих організаційно-штатних структур частин та підрозділів підвозу матеріальних засобів (автотранспортних) з метою їх ефективного застосування за досвідом сучасності;

накопичення запасів відновлювального та експлуатаційного обладнання, майна і матеріалів має відбуватись з урахуванням нагальних проблем і висновків.

Продовольче забезпечення в своїй основі здійснювалося штатними силами і засобами військ (сил) Збройних Сил України. Проблеми, які виникали на початку в організації харчування особового складу Сил територіальної оборони, частково вирішувались волонтерськими організаціями.

Речове забезпечення сил оборони України здійснювалось за рахунок державного фінансування, за рахунок внесків дружніх країн та громадських організацій.

Забезпечення пально-мастильними матеріалами здійснювалось згідно державних замовлень, силами і засобами баз, складів і військових частин. Одночасно використовувалась мережа АЗС для дозаправлення автомобільної техніки.

Інженерно-інфраструктурне забезпечення організовувалось шляхом виділення коштів та закупівлі будівельних матеріалів органами КЕЧ. Виконання робіт по обладнанню районів оборони, фортифікаційні роботи виконували військові частини та підрозділи своїми силами, також до виконання робіт залучались підрядні організації.

Торгово-побутове обслуговування військових частин має на меті надати військовослужбовцям можливість придбати (купити), за місцем служби необхідні їм споживчі товари, користуватись послугами підприємств громадського харчування та побутового обслуговування. Забезпечують торгово-побутове обслуговування, як правило, військові торгові підприємства.

Систему військової торгівлі складають відповідні державні підприємства, які мають розгалужену мережу відокремлених структурних підрозділів. Так, у військовій частині можуть функціонувати: продовольчі і промтоварні магазини, солдатські магазини, лавки, кіоски,

їдальні, кафе і буфети, солдатські чайні, комбінати побутового обслуговування, ательє, майстерні шиття та ремонту одягу та взуття, перукарні, фотоательє тощо.

За досвідом ведення ООС (АТО) та широкомасштабного застосування сил оборони з урахуванням проблем торговельно - побутового обслуговування військовослужбовців існує потреба удосконалення існуючої системи торговельно-побутового обслуговування в системі сил оборони.

Ветеринарна медицина розглядається в Збройних Силах України, як галузь науки та практичних знань про фізіологію і хвороби тварин, їх профілактику, діагностику та лікування, визначення безпечності продуктів тваринного і рослинного походження; діяльність, спрямована на збереження здоров'я і продуктивності тварин, запобігання їхнім хворобам та на захист людей від зоонозів і пріонних хвороб (11). В Збройних Силах України основним завданням ветеринарної медицини має бути забезпечення захисту життя і здоров'я, збереження боєздатності особового складу, запобігання та ліквідації хвороб тваринного походження, а також лікування тварин.

В Збройних Силах України створені управління безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини, три Центри безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини розташовані в Києві, Одесі та Львові, а для забезпечення якісним харчуванням військ в районі проведення операції Об'єднаних сил до штабу операції введено посаду головного ветеринарного лікаря ООС і на постійній основі виконує завдання мобільна група, яка має дві мобільні лабораторії.

За позовами щодо контролю якості харчування під час ведення операції об'єднаними силами та широкомасштабного вторгнення збройних сил російської федерації на територію України виявлено, що ефективніше ветеринарне забезпечення має здійснюватись в системі безпосереднього керівництва Збройними Силами.

Отже, проблемні питання забезпечення військ (сил) показали напрямки подальших досліджень щодо удосконалення до певного рівня логістичної системи, яка б відповідала вимогам сьогодення та своєчасно та в повній мірі забезпечувала потреби військ (сил).

Висновки й перспективи подальших досліджень

Таким чином, удосконалене управління системою забезпечення військ (сил) військовим майном та послугами Збройних Сил України підвищить своєчасність та ефективність системи забезпечення, зменшить витрати та оптимізує процес управління матеріальними, інформаційними і людськими потоками.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в розгляді логістичної системи сил оборони України.

Література

1. Доктрина об'єднана логістика: наказ Головнокомандувача ЗС України від 24.09.2020 №2861. – 37 с.
2. Доктрина з організації переміщень та перевезень (транспортувань) у Збройних Силах України: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 20.08.2020 року № 2464.
3. Доктрина забезпечення матеріально-технічними засобами, роботами та послугами: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2021 року № 225.
4. Доктрина Сил логістики: затверджена Головнокомандувачем ЗС України 08.02.2021 р.
5. Доктрина Застосування сил логістики: затверджена начальником ГШ ЗС України 04.02.2021 року.
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.15.2015 р. № 389-VIII.
7. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Сил: постанова Кабінету Міністрів України від 04.08 2000 р. №1225.
8. Кивлюк В. С., Ганненко Ю. О. Удосконалення системи забезпечення матеріальними ресурсами Збройних Сил України [Електронний ресурс] /В. С.Кивлюк, Ю. О. Ганненко // Social development & Security. – 2018. – Вип. 2(4). – С. 49–58.
9. Дачковський В. О. Алгоритм функціонування системи логістичного забезпечення / В.О. Дачковський, О.М. Сампір // науковий журнал “Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони”, НУОУ. – 2019. – № 2(35) С. 87 – 92.
10. Основи логістики : навч. посіб. НУОУ ім. Івана Черняхівського / В. О. Дачковський, І. В. Овчаренко, О. М. Воробйов, О. В. Ярошенко, Б. О. Мельник, – К. 2018. – 204 с.
11. Закон України “Про ветеринарну медицину” від 04.02.2021 №1206-IX.

АНАЛИЗ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВОЙСК (СИЛ) ОРУЖИМЫХ СИЛ УКРАИНЫ ВО ВРЕМЯ ШИРОКОМАСШТАБНОЙ ОРУЖИТЕЛЬНОЙ АГРЕССИИ

*Владимир Семенович Кивлюк (кандидат экономических наук, доцент)
Юрий Александрович Ганненко (доктор философии)
Светлана Александровна Ганненко (кандидат технических наук)*

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев, Украина

В статье на основе анализа обеспечения войск (сил) Вооруженных Сил Украины в ходе широкомасштабной вооруженной агрессии Российской Федерации определены основные проблемные вопросы обеспечения материальными средствами войск (сил) Вооруженных Сил Украины и предлагаются пути их решения.

В последнее время большое внимание уделяется вопросам обеспечения войск (сил) материальными средствами. Так, во время боевых действий в Украине военнослужащие при неудовлетворительном обеспечении не могут выполнять боевые задания по назначению и несут большие потери в личном составе и военной технике.

Существующее состояние системы обеспечения войск Вооруженных Сил Украины военным имуществом и услугами требует усовершенствования и приведения в соответствие с современными требованиями во время российской широкомасштабной вооруженной агрессии против Украины.

Разумный подход к сущности логистики в системах обеспечения и определение ее роли в управлении материальными, информационными и финансовыми потоками позволит определить наиболее влиятельных участников логистических цепей и принять рациональные решения в процессе формирования количественных и качественных их параметров.

В конце сформулированы направления дальнейших исследований по усовершенствованию системы обеспечения войск (сил) Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: военное имущество, логистика, логистическая система, система обеспечения, материальные средства, перевозки, услуги.

ANALYSIS OF THE FUNCTIONING OF THE SECURITY SYSTEM OF THE ARMED FORCES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE DURING THE LARGE-SCALE ARMED AGGRESSION

*Volodymyr Kyvlyuk (Candidate of Economic Sciences, Associate Professor)
Iurii Hannenko (Doctor of philosophy)
Svitlana Hannenko (Candidate of Technical Sciences)*

National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy, Kyiv, Ukraine

Based on the analysis of the provision of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine during the large-scale armed aggression of the Russian Federation, the article identifies the main problematic issues of providing troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine and suggests ways to solve them.

Recently, much attention has been paid to the provision of troops (forces) with material resources. Thus, during hostilities in Ukraine, servicemen with unsatisfactory security are unable to perform combat missions as intended and suffer heavy losses in personnel and military equipment.

The current state of the system of providing troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine with military property and services needs to be improved and brought in line with modern requirements during Russia's large-scale armed aggression against Ukraine.

A reasonable approach to the essence of logistics in support systems and determine its role in the management of material, information and financial flows will identify the most influential participants in logistics chains and ensure rational decision-making in the process of forming quantitative and qualitative parameters.

In the end, the directions of further research on improving the system of supply of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine are formulated.

Keywords: *military property, logistics, logistics system, security system, material resources, transportation, services.*

References

1. Doktryna ob'yednana lohistyka: nakaz Holovnokomanduvacha ZS Ukrainy vid 24.09.2020 №2861. – 37 s.
2. Doktryna z orhanizatsiyi peremishchen' ta perevezen' (transportuvan') u Zbroynykh Sylakh Ukrainy: nakaz Heneral'noho shtabu Zbroynykh Syl Ukrainy vid 20.08.2020 roku № 2464.
3. Doktryna zabezpechennya material'no-tekhnichnymy zasobamy, robotamy ta posluhamy: nakaz Heneral'noho shtabu Zbroynykh Syl Ukrainy vid 21.01.2021 roku № 225.
4. Doktryna Syl lohistyky: zatverdzhena Holovnokomanduvachem ZS Ukrainy 08.02.2021 r.
5. Doktryna Zastosuvannya syl lohistyky: zatverdzhena nachal'nykom HSH ZS Ukrainy 04.02.2021 roku.
6. Pro pravovyy rezhym voyennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.15.2015 r. № 389-VIII.
7. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro porjadok obliku, zberihannya, spysannya ta vykorystannya viys'kovoho mayna u Zbroynykh Syl: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.08 2000 r. №1225.
8. Kyvlyuk V.S., Hanneko Y.O. Udoskonalennya systemy zabezpechennya material'nymy resursamy Zbroynykh Syl Ukrainy [Elektronnyy resurs] /V. S.Kyvlyuk, Y.O. Hanneko // Social development & Security. – 2018. – Vyp. 2(4). – S. 49–58.
9. Dachkovs'kyi V. O. Alhorytm funktsionuvannya systemy lohistychnoho zabezpechennya / V.O. Dachkovs'kyi, O.M. Sampir // naukovyy zhurnal "Suchasni informatsiyi tekhnohiiyi u sferi bezpeky ta oborony", NUOU. – 2019. – № 2(35) S. 87 – 92.
10. Osnovy lohistyky : navch. posib. NUOU im. Ivana Chernyakhovs'koho / V. O. Dachkovs'kyi, I. V. Ovcharenko, O. M. Vorobyov, O. V. Yaroshenko, B. O. Mel'nyk, – K. 2018. – 204 s.
11. Zakon Ukrainy "Pro veterynarnu medytsynu" vid 04.02.2021 №1206-IKH.